

บรรณาธิการแฉลง

สวัสดีครับท่านผู้อ่าน

เมื่อเร็วๆ นี้ ทางรามาธิบดีเวชสารได้พบกับปัญหาของ plagiarism ซึ่งศัพท์บัญญัติราชบัณฑิตยสถานและสำนักงานพัฒนาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งชาติ (สวทช.) แปลว่า “การลอกเลียนทางวรรณกรรม” ปัญหา plagiarism ถือว่าพบได้บ่อย โดยจากงานวิจัยหนึ่งที่ตรวจสอบบทความที่ส่งไปที่ American Journal of Roentgenology (AJR) โดย Taylor DB.¹ พบว่า จากการสุ่ม 110 บทความจากทั้งหมด 1160 บทความที่ส่งในปี 2014 มีถึง 12% ที่ตรวจพบว่าเป็น plagiarism

ปัญหานี้ในประเทศไทยไม่มีรายงานที่ชัดเจน เพราะโดยปกติแล้วตรวจพบได้ยากมากสำหรับวารสารซึ่งตีพิมพ์บทความที่เป็นภาษาไทย เนื่องจากปัจจุบันยังไม่มีเครื่องมือที่สามารถตรวจสอบ plagiarism ระหว่างบทความภาษาไทย และที่ยากขึ้นไปอีกคือ plagiarism ระหว่างภาษา เช่น การแปลจากภาษาอื่นเป็นภาษาไทย วิธีเดียวที่ทำได้ในปัจจุบันคือ การอ่าน โดยผู้ทรงคุณวุฒิที่มีประสบการณ์และอ่านมามาก

การกำหนดขอบเขตของ plagiarism ไม่ได้มีเกณฑ์ที่ชัดเจนนัก Wager E.² ได้แนะนำหลักเกณฑ์เบื้องต้นดังนี้

1. ปริมาณหรือขอบเขต (extent) โดยดูว่าปริมาณมากน้อยเท่าใด ซึ่งไม่ได้มีกรอบชัดเจน แต่ถ้าลอกเลียนทั้งบทความ หรือเป็นส่วนใหญ่ของบทความ ก็จะสงสัยว่าน่าจะเป็น plagiarism กรณีที่มีการนำข้อความหรือข้อมูลจำนวนมากมาใส่ในบทความแล้วใช้วิธีการอ้างอิงถึงอาจจะไม่เพียงพอ ต้องมีการขอความยินยอมหรือลิขสิทธิ์เป็นทางการ

2. ความเริ่มแรก (originality of copied material) กรณีนี้ในวารสารทางวิทยาศาสตร์มักหมายถึง รูปภาพซึ่งแม้นำมาเพียงรูปเดียวโดยไม่มีการอ้างอิงหรือขอลิขสิทธิ์ที่เหมาะสม ก็อาจถูกตีความมีเจตนาเป็น plagiarism ได้

3. บริบทของเนื้อหา (position/context) เนื่องจากเนื้อหาในบางส่วนของบทความ โดยเฉพาะผลงานวิจัยมักมีข้อความที่คล้ายๆ กัน เช่น วิธีการตรวจทางห้องปฏิบัติการที่ใช้บ่อย วิธีวิเคราะห์ทางสถิติ เป็นต้น ดังนั้นความคล้ายคลึงในส่วนนี้อาจไม่ถูกพิจารณาว่าเป็น plagiarism แต่หากปรากฏในส่วนอื่นของบทความก็อาจถูกพิจารณาว่ามีเจตนาเป็น plagiarism

4. การอ้างอิง (referencing/attrition) ปัญหาของส่วนนี้มักมาจากการอ้างอิงที่ไม่ถูกต้อง กรณีที่พบบ่อยคือ ผู้นิพนธ์นำข้อมูลมาจากบทความที่อ้างอิงมาจากงานวิจัยต้นฉบับ บางทีก็มีการอ้างอิงมาหลายทอด และผู้นิพนธ์อาจเข้าใจว่าได้อ้างอิงหรือขอความยินยอมที่เหมาะสมแล้ว แต่ไม่ได้ตรวจสอบให้คิดว่าไม่ได้อ้างอิงไปถึงงานวิจัยต้นฉบับ ซึ่งอาจทำให้ถูกพิจารณาว่ามีเจตนา plagiarism ได้

5. เจตนา (intention) การดูเจตนาจะขึ้นกับบรรณาธิการของแต่ละวารสาร เพราะบรรณาธิการไม่มีสิทธิสอบสวนผู้นิพนธ์ได้ จะทำได้แต่ดูปัจจัยแวดล้อมอื่นๆ ประกอบ แต่ข้อนี้มีผลมากต่อการตัดสินใจว่าเป็น plagiarism หรือไม่

6. ประสบการณ์ของผู้นิพนธ์ (author seniority) กรณีที่ตรวจพบหรือสงสัยว่าจะเป็น plagiarism บรรณาธิการจะดูว่าผู้นิพนธ์นี้ได้เขียนหรือเคยตีพิมพ์มามากหรือยัง หากเป็นผู้นิพนธ์ที่มีประสบการณ์

(รวมถึงผู้นิพนธ์ร่วม เช่น หัวหน้าหน่วย หรืออาจารย์ที่ปรึกษาที่มีชื่ออยู่) ก็จะถูกตีความว่ามีเจตนา plagiarism เพราะโอกาสที่จะเกิดจากความไม่รู้เท่าไม่ถึงการณ์จะลดลงไปมาก

7. ภาษา (language) เนื่องจากไม่มีเครื่องมือที่สามารถตรวจระหว่างภาษา หากตรวจพบหรือต้องสงสัยว่าเป็น plagiarism ก็จะมีแนวโน้มที่บรรณาธิการจะเชื่อว่าเป็น plagiarism เพราะผู้นิพนธ์อาจมีเจตนากระทำด้วยเชื่อว่าตรวจได้ยาก

จากข้อเสนอแนะของ Wager E. ไม่ได้เป็นกฎเกณฑ์สากลที่เป็นที่ยอมรับโดยทั่วไป การตัดสินใจขึ้นกับบริบทของบรรณาธิการและวารสารนั้นๆ การดำเนินการต่อ plagiarism ก็ไม่ได้มีกติกาคำที่ชัดเจน โดยมีตั้งแต่การเตือน การปฏิเสธบทความ จนถึงการร้องเรียนต่อสถาบันของผู้นิพนธ์

ทั้งนี้ ผู้อ่านสามารถศึกษาข้อมูลเพิ่มเติมเกี่ยวกับ plagiarism ได้ที่เว็บไซต์ <http://plagiarism.org> ครับ

เอกสารอ้างอิง

1. Taylor DB. JOURNAL CLUB: Plagiarism in Manuscripts Submitted to the AJR: Development of an Optimal Screening Algorithm and Management Pathways. AJR Am J Roentgenol. 2017;208(4):712-720. doi:10.2214/AJR.16.17208.
2. Wager E. How should editors respond to plagiarism? COPE discussion paper. https://publicationethics.org/files/COPE_plagiarism_discussion_%20doc_26%20Apr%2011.pdf. Update April 2011. Accessed July 2017

ผศ. ดร. นพ. ชูศักดิ์ โอภาสเจริญ
บรรณาธิการ